

Kontrola účinnosti sterilizačních přístrojů jako součást sterilizace

Mgr. Kateřina Fryčková, Věra Gnidová, Věra Možná - Oddělení hygienické mikrobiologie, Centrum HL, ZÚ se sídlem v Ostravě, Partyzánské nám. 7, 702 00 Ostrava

Nedílnou součástí protiepidemického režimu ve zdravotnických zařízeních je sterilizace. Je to proces, který vede k usmrcení všech mikroorganismů na předmětu nebo materiálu. Správné provádění dezinfekce a sterilizace může podstatně omezit vznik nozokomiálních nákaz a snížit riziko získání profesionálních nákaz. Použití sterilních nástrojů, kterými je prokazatelně porušována integrita kůže, je také jednou ze zásad provozní hygieny v provozovnách pedikúry, manikúry a kosmetických služeb. Postupy používané ke sterilizaci, včetně jejich kontroly, popisuje Vyhláška MZ ČR č. 195/2005 Sb., Příloha č. 3. Podmínky pro instalaci, používání, údržbu a servis zdravotnických prostředků stanoví Zákon č. 346/2003 Sb., technické požadavky na zdravotnické prostředky stanoví Nařízení vlády č. 336/2004 Sb.

ZPŮSOBY STERILIZACE

FYZIKÁLNÍ

- > **parní** sterilizace nasycenou vodní párou pod tlakem při stanovených parametrech,
- > **horkovzdušná** sterilizace horkým vzduchem při stanovených parametrech,
- > **plazmová** nízkoteplotní sterilizace plazmou,
- > **radiační** sterilizace gama zářením.

CHEMICKÁ

- > **formaldehydová** sterilizace působením plynné směsi formaldehydu s vodní párou v podtlaku při stanovených parametrech,
- > **etylenoxidová** sterilizace působením etylenoxidu v podtlaku nebo přetlaku při stanovených parametrech

ZPŮSOBY KONTROLY ÚČINNOSTI STERILIZAČNÍCH PŘÍSTROJŮ

> Biologickými systémy (bioindikátory)

> Nebiologickými systémy

> Fyzikálními systémy

Bioindikátory jsou nosiče naočkované suspenzí spór nepatogenních mikroorganismů *Bacillus atrophaeus* (pro horkovzdušné a etylenoxidové sterilizátory) nebo *Geobacillus stearothermophilus* (pro parní a formaldehydové sterilizátory). Tyto mikroorganismy jsou vysoce rezistentní na jedno nebo více sterilizačních médií, jejich zničením při sterilizaci je prokázáno, že sterilizace je účinná.

Nebiologické systémy reagují na podmínky ve sterilizační komoře změnou barvy nebo posunem barevného značení do specifikované oblasti. **Fyzikální systémy** jsou čidla zabudovaná do přístroje, slouží k průběžnému měření a kontrole fyzikálních veličin během sterilizačního cyklu.

Strategie kontroly účinnosti sterilizačních přístrojů

Postup při zkoušení účinnosti sterilizačních přístrojů biologickými indikátory se řídí standardní metodikou dle Přílohy AHEM č. 2/1994, nebiologickými systémy dle ČSN EN 867. Průkaz sterilizační účinnosti se provádí při současném sledování fyzikálních a chemických parametrů sterilizace. Pokud je kterýkoliv parametr mimo stanovenou mez, sterilizační cyklus se vždy hodnotí jako nevyhovující.

Za kontrolu účinnosti sterilizačních přístrojů odpovídá provozovatel.

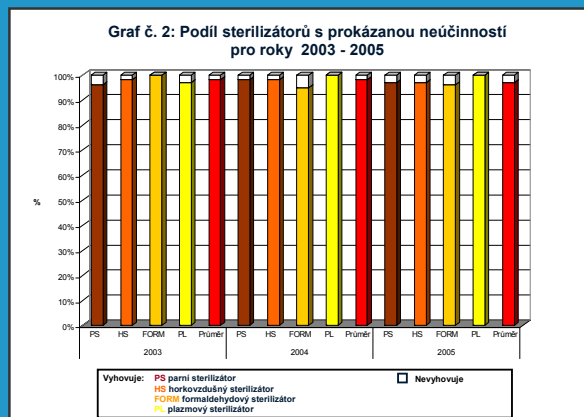
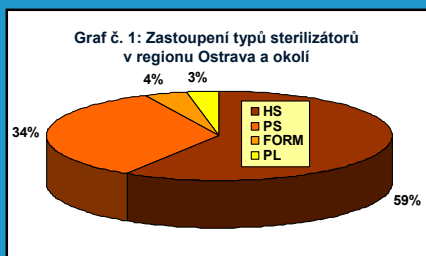
Kontrola se provádí:

- ✓ u nových přístrojů, přístrojů po opravě nebo přemístění před jejich uvedením do provozu
- ✓ ihned při jakékoliv pochybnosti o sterilizační účinnosti přístroje
- ✓ 1x za měsíc u sterilizátorů umístěných na odděleních centrální sterilizace nebo ve sterilizačních centrech a na pracovištích, která sterilizují materiál pro jiná pracoviště
- ✓ nejpozději po 200 sterilizačních cyklech, nejméně však 1x za rok u sterilizátorů ne starších 10 let
- ✓ nejpozději po 100 sterilizačních cyklech, nejméně však 1x za půl roku u všech ostatních sterilizátorů starších 10 let

VÝSLEDKY

Zastoupení typů sterilizátorů v regionu Ostrava a okolí je znázorněno v grafu č. 1.

Podíl sterilizátorů s prokázanou účinností, neúčinností znázorňuje graf č. 2.

ZÁVĚR

V ostravském regionu jsou nejčastěji používány horkovzdušné a parní sterilizátory. Jejich neúčinnost byla prokázána v průměru u 2 až 3% kontrolovaných přístrojů. V těchto případech je povinností provozovatele zastavit používání nevyhovujícího přístroje, zajistit jeho opravu nebo správné seřízení servisní organizací a provést opakovanou kontrolu. Sterilizátory, které nesplňují požadavky platné legislativy, musí být nahrazeny novějšími vyhovujícími typy.